

Związek Harcerstwa Rzeczypospolitej

Mazowiecka Chorągiew Harcerzy

ul. Ursynowska 36/38 lok. 3

02-605 Warszawa

Dokumenty programu Drużynowy – Instruktor

1. Zasady zdobywania stopni instruktorskich na Mazowszu (pwd i phm) – str. 2;
2. Zakres zadań oraz zadania przykładowe na stopień przewodnika – str. 4;
3. Zestaw pytań, których należy się spodziewać podczas rozmowy z Komisją Instruktorską MChH-y ZHR – zakres zagadnień które mogą pojawić się na rozmowie przy zamknięciu:
  - na stopień przewodnika – str. 9;
  - na stopień podharcmistra – str. 17.

Związek Harcerstwa Rzeczypospolitej

Mazowiecka Chorągiew Harcerzy

ul. Ursynowska 36/38 lok. 3

02-605 Warszawa

1. Zasady zdobywania stopni instruktorskich na Mazowszu

Wytyczne – Przewodnik

Przewodnik to instruktor przygotowany do objęcia funkcji drużynowego, charakteryzujący się zgodną z Prawem Harcerskim, chrześcijańską postawą mogącą służyć za wzór młodszemu, posiadający odpowiednie predyspozycje oraz niezbędną wiedzę i umiejętności do poprowadzenia gromady zuchowej/drużyny harcerskiej/drużyny wędrowniczej.

• **Opiekun:**

- Opiekunem próby powinien być drużynowy kandydata – musi posiadać stopień przewodnika oraz otwartą próbę na stopień podharczmistrza;
- Opiekunem próby może być czynny instruktor inny niż jego drużynowy; w takim przypadku opiekun musi posiadać stopień minimum podharczmistrza. Opiekun powinien pełnić funkcje wychowawczą w tym samym pionie metodycznym.

• **Kandydat**

- Kandydat musi mieć ukończone 16 lat (zalecane 17 lat);
- Otwierając próbę kandydat musi mieć stopień ćwika i otwartą próbę na HO (zalecany zamknięty HO), a zamykając – otwartą próbę na HR (poza osobami przed końcem wakacji po klasie maturalnej – patrz „Zamknięcie”).

• **Próba**

- Karta próby (zgodna z wzorem) zawiera stan drużyny/gromady, zadania próby, lektury, plan pracy opiekuna z kandydatem oraz opinię opiekuna;
- Próba powinna zawierać do 10 zadań;
- Każde zadanie opisane jest przy użyciu mierników, pozwalających ocenić realizację zadania oraz materiałów potwierdzających zrealizowanie zadania. Wszystkie zadania muszą być opisane w ten sposób.

• **Zamknięcie**

- Kandydat przedstawia raport z próby w formie wypełnionej karty podsumowania próby oraz opinię przełożonego (hufcowego). Wykonanie zadań próby, w tym przeczytanie lektur metodycznych, jest niezbędne do zamknięcia stopnia;
- KI rozmawia z kandydatem (tzw. kolokwium) – ma on okazję wykazania się umiejętnością rozwiązywania problemów wychowawczych oraz wiedzą metodyczną, której zakres określa „Zestaw pytań, których należy się spodziewać podczas rozmowy z Komisją Instruktorską MChH-y ZHR”.

Związek Harcerstwa Rzeczypospolitej Mazowiecka Chorągiew Harcerzy

ul. Ursynowska 36/38 lok. 3
02-605 Warszawa

Wykazanie się wiedzą metodyczną w rozmowie jest niezbędne do pozytywnego zamknięcia próby na stopień;

- Jeśli kandydat zamyka próbę po wakacjach maturalnych, musi mieć otwartą próbę na stopień HR. W każdym wypadku kandydat musi mieć stopień HO.

Wytyczne - Podharc mistrz

Podharc mistrz to instruktor charakteryzujący się zgodną z Prawem Harcerskim, chrześcijańską postawą mogącą być wzorem dla młodszych, a szczególnie dla kandydatów na instruktorów. Jest drużynowym poprawnie prowadzącym swoją drużynę i zmierzającym do mistrzostwa w tej dziedzinie. Doskonale zna metodyczne założenia harcerskiego systemu wychowania i potrafi je twórczo stosować we wszystkich gałęziach wiekowych harcerstwa.

● **Opiekun:**

- Opiekunem próby powinien być harc mistrz;
- Opiekunem próby może być również hufcowy – przełożony kandydata; w takim przypadku opiekun musi posiadać stopień podharc mistrza oraz mieć otwartą próbą harc mistrzowską.

● **Kandydat**

- Powinien być drużynowym w stopniu przewodnika;
- Musi mieć otwartą próbę na stopień Harc erza Rzeczypospolitej (zalecany zamknięty HR).

● **Próba**

- Karta próby (zgodna z wzorem) zawiera stan środowiska kandydata, zadania próby, lektury, plan pracy opiekuna z kandydatem oraz opinię opiekuna;
- Próba powinna zawierać do 10 zadań;
- Każde zadanie opisane jest przy użyciu mierników, pozwalających ocenić realizację zadania oraz materiałów potwierdzających zrealizowanie zadania. Wszystkie zadania muszą być opisane w ten sposób.

● **Zamknięcie**

- Kandydat przedstawia raport z próby w formie wypełnionej karty podsumowania próby oraz opinię przełożonego (hufcowego). Wykonanie zadań próby, w tym przeczytanie lektur metodycznych, jest niezbędne do zamknięcia stopnia;
- KI rozmawia z kandydatem (tzw. kolokwium) – ma on okazję wykazania się umiejętnością rozwiązywania problemów wychowawczych oraz wiedzą metodyczną, której zakres określa „Zestaw pytań problemowych, których można się spodziewać podczas rozmowy z Komisją Instruktorską MChH-y ZHR”. Wykazanie się wiedzą metodyczną w rozmowie jest niezbędne do pozytywnego zamknięcia próby na stopień;
- Kandydat musi mieć stopień HR.

Związek Harcerstwa Rzeczypospolitej

Mazowiecka Chorągiew Harcerzy

ul. Ursynowska 36/38 lok. 3

02-605 Warszawa

2. Zakres zadań próby na stopień przewodnika

Gromada zuchów

1. Stosowanie systemu pryzmat:

- prowadzenie dokumentacji systemu pryzmat,
- wizualizacja osiągnięć zuchów.

2. Stosowanie systemu szóstkowego:

- organizacja zabaw w podziale na szóstki,
- organizacja gier i konkursów pomiędzy szóstkami.

3. Stosowanie systemu gwiazdek zuchowych:

- układanie indywidualnych prób na gwiazdkę.

4. Stosowanie systemu sprawności zuchowych:

- zaprojektowanie i przeprowadzenie cyklu zabawowego na sprawność.

5. Stosowanie podstawowych form pracy zuchowej:

- poprowadzenie majsterki,
- poprowadzenie teatryku,
- poprowadzenie kręgu rady.

6. Rozwój religijny zucha:

- opracowanie wraz z kapelanem / duszpasterzem gromady planu oddziaływania wychowawczego w stosunku do poszczególnego zucha lub większej grupy chłopców w zakresie potrzeb ich rozwoju religijnego,
- przeprowadzenie z gromadą wybranych form pracy religijnej (wspólna modlitwa, bibliodrama, itp.).

7. Planowanie i organizacja zbiórek gromady:

- zaplanowanie i przeprowadzenie zbiórki gromady.

8. Planowanie i organizacja wycieczek, biwaków i kolonii zuchowych:

- zaplanowanie i przeprowadzenie wycieczki gromady,
- zaplanowanie i przeprowadzenie biwaku gromady (z nocowaniem),
- zaplanowanie i przeprowadzenie istotnego fragmentu programu kolonii zuchowej.

9. Współpraca z rodzicami zuchów:

- poprowadzenie zebrania informacyjnego z rodzicami lub innego zadania adresowanego do rodziców lub wymagającego współdziałania z nimi,
- przeprowadzenie trzech wizyt u rodziców i rozmowy w kwestiach wychowawczych.

Związek Harcerstwa Rzeczypospolitej
Mazowiecka Chorągiew Harcerzy

ul. Ursynowska 36/38 lok. 3
02-605 Warszawa

10. Współpraca z parafią i szkołą:

- zaplanowanie i podjęcie wspólnych działań z dyrektorem szkoły / nauczycielem / duchownym w reakcji na problemy wychowawcze środowiska, w którym działa gromada.

Drużyna harcerzy

1. Stosowanie sytemu zastępowego:

- poprowadzenie zbiórki ZZ,
- poprowadzenie zajęć na kursie zastępowych,
- poprowadzenie zbiórki RD,
- przeprowadzenie wizytacji zbiórek zastępów i sformułowanie wniosków,
- zorganizowanie i pokierowanie zadaniem drużyny wymagającym współdziałania zastępów,
- zaprojektowanie i przeprowadzenie współzawodnictwa pomiędzy zastępami w formie gry terenowej, punktacji obozowej itp.

2. Stosowanie systemu stopni harcerskich:

- wyznaczenie indywidualnej próby na stopień młodzika, wywiadowcy i ćwika,
- zorganizowanie szkoleń z technik harcerskich i udział w zaliczaniu wymagań dotyczących wiedzy i umiejętności,
- poprowadzenie pod kierunkiem drużynowego spotkania oceniającego i zamykającego próbę indywidualną,
- zorganizowanie biegu na stopień młodzika lub wywiadowcy.

3. Stosowanie systemu sprawności harcerskich:

- przeprowadzenie 4 prób na sprawności po jednej na każdym z poziomów,
- zmotywowanie opornego harcerza do wyboru i zdobycia sprawności.

4. Stosowanie podstawowych form pracy harcerskiej:

- wygłoszenie gawędy,
- przeprowadzenie ogniska tematycznego,
- zorganizowanie gry terenowej,
- pokierowanie konserwacją sprzętu drużyny,
- przeprowadzenie podchodów.

5. Planowanie i organizacja zbiórek drużyny:

- zaplanowanie i przeprowadzenie 3-ch różnorodnych pod względem treści i formy zbiórek drużyny.

6. Planowanie i organizacja wycieczek, biwaków i wypraw drużyny:

- zaplanowanie pod względem kwatermistrzowskim i programowym raz przeprowadzenie i podsumowanie dwudniowego biwaku drużyny.

Związek Harcerstwa Rzeczypospolitej
Mazowiecka Chorągiew Harcerzy

ul. Ursynowska 36/38 lok. 3
02-605 Warszawa

7. Obozownictwo:

- udział w sporządzaniu wraz z drużynowym planu pracy obozu,
- pełnienie funkcji oboźnego na obozie drużyny przez okres nie krótszy niż 10 dni, (nadzorowanie programu, służb kuchennych i wartowniczych, kąpieli, wymarszów itp.),
- pokierowanie budową dużej wspólnej budowli obozowej (kuchnia, stołówka, sanitariaty itp.).

8. Rozwój religijny harcerza:

- opracowanie wraz z kapelanem / duszpasterzem drużyny planu oddziaływania wychowawczego w stosunku do poszczególnego harcerza lub większej grupy chłopców w zakresie potrzeb ich rozwoju religijnego,
- przeprowadzenie z drużyną wybranych form pracy religijnej (oprawa Mszy św., wspólna modlitwa, krąg biblijny, dzień skupienia, rekolekcje itp.).

9. Współpraca z rodzicami harcerzy:

- przeprowadzenie wraz z drużynowym wizyt w domach i rozmów z rodzicami co najmniej 5 harcerzy,
- przeprowadzenie zadania wymagającego współdziałania z rodzicami lub adresowanego do rodziców harcerzy.

10. Współpraca z parafią i szkołą:

- zaplanowanie i podjęcie wspólnych działań z dyrektorem szkoły / nauczycielem / proboszczem miejscowej parafii / wikarym w reakcji na problemy wychowawcze środowiska, w którym działa drużyna.

Drużyna wędrowników

1. Stosowanie systemu stopni harcerskich (wędrowniczych) i naramiennika wędrowniczego - wspieranie rozwoju indywidualnego wędrownika:

- przeprowadzenie trzech prób na naramiennik wędrowniczy,
- pomoc w ułożeniu i poprowadzenie w charakterze opiekuna 3 prób na stopnie ćwika, HO lub HR,
- udział w co najmniej 3 spotkaniach kapituły HO w charakterze członka lub konsultanta kapituły.

2. Stosowanie systemu patrolowego, patrolowo-sekcyjnego, projektowego (w zależności od przyjętego w drużynie):

- przeprowadzenie odpraw patrolowych,
- poprowadzenie Rady (Sejmiku) Drużyny,
- zorganizowanie „wędrowki” patroli w poszukiwaniu pola służby (w celu wywołania emocjonalnego zaangażowania w wybrany pałący, problem społeczny),

Związek Harcerstwa Rzeczypospolitej
Mazowiecka Chorągiew Harcerzy

ul. Ursynowska 36/38 lok. 3
02-605 Warszawa

- zorganizowanie od strony formalno-prawnej i programowej pola służby wybranej przez jeden z patroli / zespołów projektowych,
- zorganizowanie i przeprowadzenie działania drużyny (służby) wymagającego współdziałania patroli / zespołów projektowych.

3. Rozwój religijny wędrowników:

- opracowanie wraz z kapłanem / duszpasterzem drużyny planu motywowania do działań samowychowawczych w stosunku do poszczególnych wędrowników lub grupy wędrowników w zakresie potrzeb ich rozwoju religijnego,
- przeprowadzenie z drużyną wybranych form pracy religijnej (oprawa Mszy św., wspólna modlitwa, pielgrzymka, rekolekcje itp.),
- przeprowadzenie spotkania dyskusyjnego z udziałem wędrowników i młodzieży spoza harcerstwa na temat religijny, postaw wynikających z dekalogu i Prawa Harcerskiego, itp.

4. Planowanie i organizacja pracy specjalizacyjnej:

- udział w pracach przynajmniej jednej sekcji specjalizacyjnej i zdobycie najwyższego stopnia umiejętności specjalnościowych (uprawnień) w wybranej sekcji,
- sprawowanie nadzoru wychowawczego nad pracą wybranej sekcji specjalizacyjnej.

5. Planowanie i organizacja różnych form życia towarzyskiego wędrowników:

- zorganizowanie i przeprowadzenie spotkania wędrowników i wędrowniczek o charakterze kulturalnym (dyskusyjny klub filmowy, kuźnica, festiwal teatralny itp.),
- zorganizowanie i przeprowadzenie spotkania wędrowników i wędrowniczek o charakterze towarzyskim (urodziny, imieniny, sylwester, andrzejki, itp.)

6. Planowanie i organizacja wędrowek:

- zorganizowanie i przeprowadzenie wyprawy wędrowniczej o charakterze wyczynu polowego lub turystycznego,
- zorganizowanie i przeprowadzenie zagranicznej wyprawy wędrowniczej w celu rozwijania braterstwa skautowego.

7. Współpraca z rodzicami wędrowników:

- przeprowadzenie kilku rozmów informacyjnych z rodzicami wędrowników wstępujących do drużyny,
- przeprowadzenie zadania wymagającego współdziałania z rodzicami lub adresowanego do rodziców wędrowników.

Związek Harcerstwa Rzeczypospolitej
Mazowiecka Chorągiew Harcerzy

ul. Ursynowska 36/38 lok. 3
02-605 Warszawa

8. Współpraca ze szkołą:

- zaplanowanie i podjęcie wspólnego działania z dyrektorem szkoły lub nauczycielem, w reakcji na problemy wychowawcze środowiska, w którym działa drużyna.

9. Współpraca z parafią i wspólnotami religijnymi działającymi w środowisku:

- zaplanowanie i zachęcenie wędrowników do podjęcia wspólnych działań (służby) o charakterze religijnym lub charytatywnym.

10. Współpraca z różnymi stowarzyszeniami, organizacjami i ruchami działającymi w środowisku:

- Zaplanowanie i zachęcenie wędrowników do podjęcia służby społecznej wymagającej współdziałania ze stowarzyszeniami, fundacjami, ruchami i organizacjami społecznymi działającymi w środowisku lokalnym.

Związek Harcerstwa Rzeczypospolitej
Mazowiecka Chorągiew Harcerzy

ul. Ursynowska 36/38 lok. 3
02-605 Warszawa

3. Zestaw pytań, których należy się spodziewać podczas rozmowy z Komisją Instruktorską MChH-y ZHR

Przewodnik

Pytania ogólne

1. Jakich argumentów użyłbyś w rozmowie z rodzicem, który nie zgadza się na to, aby jego syn wstąpił do drużyny, w celu jego przekonania do walorów wychowawczych harcerstwa?
2. Rodzice jednego z twoich chłopców, który jest już ponad rok w drużynie, zakazali mu przynależności do harcerstwa z powodu złego zachowania w szkole i złych wyników w nauce. Idziesz na spotkanie z nimi, aby ich przekonać, że harcerstwo może być skutecznym sojusznikiem w wychowaniu syna. Jakich argumentów użyjesz w tej rozmowie?
3. Wyobraź sobie, że zaprosiłeś rodziców twoich chłopców na zebranie, którego celem jest powołanie KPH. Wygłoś krótką mowę wstępną, jaką rozpocząłbyś to zebranie i w której wyjaśniłbyś cel i potrzebę powołania KPH.
4. Czy znasz program wychowawczy szkoły, przy której działa twoja drużyna? Jeśli tak wskaż wspólne cele, do jakich dąży szkoła i harcerstwo. Jakich argumentów użyłbyś w rozmowie z dyrektorem szkoły, aby go przekonać, że cele zakładane w programie wychowawczym szkoły z powodzeniem może realizować także drużyna, tylko nieco innymi, właściwymi harcerstwu metodami i że warto wspierać działalność drużyny na terenie szkoły?
5. Czy znasz osobiście proboszcza parafii, do której należą chłopcy z twojej drużyny? W jakiej formie twoja drużyna może włączać się w życie wspólnoty parafialnej? Jakiego zakresu opieki duszpasterskiej oczekiwałbyś ze strony księży z parafii w stosunku do twoich chłopców? Przedstaw krótką mowę wstępną, jaką wygłosiłbyś podczas pierwszej rozmowy z nowym proboszczem w parafii, przy której działa drużyna.
6. Jakie znasz organizacje społeczne działające na terenie działania twojej drużyny, z którymi drużyna mogłaby owocnie współpracować? Na przykładzie jednej z nich wyjaśnij na czym mogłaby taka współpraca polegać i jakie wносиłaby walory wychowawcze.
7. Dlaczego tworząc plan pracy drużyny szczególnie powinno zależeć drużynowemu na jak najszerzym delegowaniu zadań i odpowiedzialności za nie na pozostałych członków kadry?
8. Każdy plan pracy rozpoczyna się od scharakteryzowania aktualnej kondycji drużyny i sprecyzowaniu obszarów, które wymagają poprawy, jako punktu wyjścia do sformułowania celów krótko i długoterminowych. Zaprezentuj analizę stanu drużyny, której jesteś członkiem pod kątem oceny działania podstawowych systemów metodycznych, a także z punktu widzenia organizacyjnego, kadrowego

Związek Harcerstwa Rzeczypospolitej Mazowiecka Chorągiew Harcerzy

ul. Ursynowska 36/38 lok. 3
02-605 Warszawa

- i kwatermistrzowskiego. Jakie cele wyznaczyłbyś w tych obszarach w aktualnym planie pracy z podziałem na cele krótko terminowe (rok) i długoterminowe?
9. Czy według ciebie powinno się w planie pracy drużyny stawiać cele wychowawcze w odniesieniu do całej drużyny, skoro wychowanie jest procesem zindywidualizowanym? Jeśli tak, scharakteryzuj tak stawiane cele. Jeśli nie, wyjaśnij dlaczego tak uważasz
  10. Wyobraź sobie, że w twojej drużynie niedomaga działanie systemu zdobywania gwiazdek/stopni. W swoim planie pracy, jako jeden z celów do osiągnięcia, umieściłeś poprawienie jego funkcjonowania. Wymień i scharakteryzuj środki, jakie możesz zaplanować, aby ten cel osiągnąć.
  11. Czy kiedykolwiek próbowałeś napisać plan pracy drużyny? Jeśli tak zaprezentuj i omów jego założenia.
  12. Czy kwatermistrzostwo w jednostce to też element pracy wychowawczej? Jeżeli tak, to zaprezentuj, jak byś je wykorzystał.
  13. Czy rzetelne i terminowe rozliczanie się z obowiązków finansowych jest obowiązkiem każdego instruktora? Uzasadnij swoje stanowisko.

Specjalizacja zuchowa

1. Jak scharakteryzowałbyś uczucia i poglądy religijne przeciętnego chłopca w wieku zuchowym?
2. Jaki środek oddziaływania jest najbardziej odpowiedni dla wspierania rozwoju duchowego zuchów. Uzasadnij dlaczego?
3. W jakim wieku pojawia się u chłopców skłonność do łączenia się w grupy zabawowe i jakie są cechy charakterystyczne takiej grupy?
4. Czym różni się grupa zabawowa od bandy podwórkowej i szóstka zuchowa od zastępu harcerskiego?
5. Jakie są zalety i wady sytuacji, w której szóstkowym jest jeden z zuchów – równy wiekiem z pozostałymi, a jakie są zalety i wady sytuacji, w której szóstkowym jest zuch znacznie starszy od pozostałych członków szóstki?
6. Czy koedukacja, z punktu widzenia zasady oddziaływania naturalnego, jest możliwa w gromadzie zuchowej, a jeśli tak to uzasadnij dlaczego się jej nie stosuje?
7. Jak rozumiesz stwierdzenie Aleksandra Kamińskiego, który nazwał wiek zuchowy „najbardziej szczęśliwym okresem w życiu człowieka”?
8. W czym przejawia się charakterystyczna dla wieku zuchowego ogromna ciekawość świata i jakich zjawisk ona dotyczy?
9. Jak, z psychologicznego punktu widzenia, wyjaśnisz przyczyny częstych bójek pomiędzy zuchami i jak według ciebie należy na nie reagować podczas zbiórek gromady?
10. W jaki sposób należy formułować oczekiwania i zadania dla zuchów podczas majsterki? Czy zuchy zdolne są konstruować przedmioty, które będą działać? Uzasadnij swoją odpowiedź.

Związek Harcerstwa Rzeczypospolitej
Mazowiecka Chorągiew Harcerzy

ul. Ursynowska 36/38 lok. 3
02-605 Warszawa

11. Dlaczego wszelkie zajęcia ruchowe, niezależnie od ich treści, powinny mieć formę i charakter zabawy?
12. Ile posiłków dziennie powinno się podawać ruchom podczas kolonii i wycieczek, ile godzin na dobę powinny spać ruchy i dlaczego?
13. Dlaczego należy unikać stosowania w gromadzie ruchowej typowo harcerskich form pracy? Dlaczego ruchy nie jeżdżą na kolonie pod namiotami, dlaczego nie urządzają się im gier nocnych, itd.?
14. Wyobraź sobie taką sytuację: podczas sztafety szóstek polegającej na pokonaniu małpiego gaju, jeden ruch popchnął i przewrócił drugiego, uniemożliwiając mu osiągnięcie dobrego czasu. Jakie podjąłbyś kroki w celu wyciągnięcia z tej sytuacji korzyści wychowawczych?
15. Czy w gromadzie ruchowej należy stosować różne formy rywalizacji indywidualnej czy raczej współzawodnictwa zespołowego? Uzasadnij swoją odpowiedź.
16. Wybierz jedną z ruchowych sprawności. Ile zbiórek i jakie zajęcia na tych zbiórkach zaplanowałbyś zdobywając z gromadą tę sprawność? Jakie zastosowałbyś kryteria przyznania sprawności ruchom?
17. Jaką rolę w systemie metodycznym pełnią sprawności ruchowe – jaki jest sens i cel ich zdobywania w formie zespołowej?
18. Opisz poszczególne elementy systemu Pryzmat oraz ich wzajemny związek.
19. Wytłumacz jak powinno się zaplanować ruchowi zdobywanie pierwszej (drugiej lub trzeciej) gwiazdki. Co ruch powinien zrobić żeby ją zdobyć?
20. Wymień i krótko scharakteryzuj dziesięć form pracy ruchowej. Wyjaśnij co jest ich najistotniejszą cechą wspólną.
21. Przedstaw plan i założenia metodyczne dowolnej zbiórki ruchowej, na przykład takiej, którą kiedyś organizowałeś i uznałeś za udaną.
22. Jakie warunki formalne musisz spełnić, aby wyjechać z gromadą ruchową na dwudniową wycieczkę? Przedstaw w punktach harmonogram przygotowań do takiej wycieczki.
23. Jakich formalności musisz dopełnić w celu organizacji kolonii ruchowej? Jakie kryteria i warunki musi spełniać lokal, aby można w nim było zorganizować kolonię?
24. Jakimi specyficznymi cechami osobowości (predyspozycjami) powinien charakteryzować się chłopiec, który mógłby zostać przybocznym i kandydatem na instruktora – wodza gromady ruchowej? Spróbuj ocenić w jaki stopniu ty sam je posiadasz.
25. Ile godzin snu na dobę należy zapewnić ruchowi podczas kolonii i dlaczego należy unikać zajęć nocnych dla ruchów?
26. Dlaczego zajęcia organizowane podczas zbiórki ruchowej powinny być podsumowane (np. majsterka, teatrzyk) i w jakiej formie powinno się je podsumować?

Związek Harcerstwa Rzeczypospolitej

Mazowiecka Chorągiew Harcerzy

ul. Ursynowska 36/38 lok. 3

02-605 Warszawa

Specjalizacja harcerska

1. Jakie zjawisko w dziedzinie uczuć religijnych zachodzi zwykle u chłopców w pierwszej połowie wieku harcerskiego? Jakie ma ono znaczenie dla dalszego rozwoju religijnego młodych ludzi?
2. Jaki środek oddziaływania jest najbardziej odpowiedni dla wspierania rozwoju duchowego harcerzy. Uzasadnij dlaczego?
3. Chłopcy w wieku 10-14 lat mają skłonność do spontanicznego łączenia się w grupy rówieśnicze o ściśle określonym charakterze. Wymień atrybuty zastępu harcerskiego, które odzwierciedlają naturalne cechy takiej grupy.
4. Scharakteryzuj cele i zadania Zastępu Zastępowych i powiedz czym się on różni od Rady Drużyny.
5. Jakie cele postawiłbyś przed Zastępem Zastępowych, gdybyś miał go powołać w swojej drużynie. Jakie widzisz korzyści i jakie niebezpieczeństwa mogą wynikać z pacy z kadłą drużyny w tej formie?
6. W jaki sposób drużynowy może kształtować kompetencje Rady Drużyny i jakie jest jej znaczenie w pracy wychowawczej z kadłą drużyny?
7. Jakiego typu kompetencje byłbyś skłonny przyznać Radzie Drużyny działającej w drużynie, której jesteś członkiem, a jakich kompetencji nie przyznałbyś jej? Uzasadnij swoją wypowiedź.
8. Jakie zjawiska zachodzące w zastępie, będącym odwzorowaniem naturalnej grupy rówieśniczej (bandy), decydują o skuteczności procesu socjalizacji (uspołecznienia) harcerzy?
9. Jak rozumiesz, nieco kontrowersyjny pogląd prezentowany przez Aleksandra Kamińskiego, według którego „najcenniejsze w harcerstwie z punktu widzenia wychowania społecznego są te setki godzin spędzonych przez chłopców na zbiórkach zastępów, na których nic się właściwie nie dzieje”?
10. Wymień przyczyny, dla których koedukacja w drużynie harcerskiej łamałaby zasadę oddziaływania naturalnego.
11. Wyjaśnij na czym polegają i czym się różnią zjawiska; przekory, nieposłuszeństwa i buntu młodzieńczego? Jaki mają one związek z kształtowaniem silnej woli?
12. Jaki wpływ na emocjonalne nastawienie do życia ma gwałtowny przyrost wielkości ciała nazywany skokiem pokwitaniowym i jakich można spodziewać się konsekwencji w pracy harcerskiej u chłopców będących na tym właśnie etapie rozwoju psycho-fizycznego?
13. Ile posiłków dziennie powinno się podawać harcerzom podczas obozów i biwaków, ile godzin snu na dobę powinno się im zapewnić? Wyjaśnij dlaczego.
14. Na czym polega różnica pomiędzy rywalizacją indywidualną, a współzawodnictwem zespołowym oraz jakie widzisz korzyści i niebezpieczeństwa wychowawcze wynikające z ich stosowania?

Związek Harcerstwa Rzeczypospolitej
Mazowiecka Chorągiew Harcerzy

ul. Ursynowska 36/38 lok. 3
02-605 Warszawa

15. Jak rozumiesz słynne stwierdzenie gen. Baden-Powela, który mówił, że „skauting jest grą”?
16. Wyobraź sobie, że w Twojej drużynie między zastępami pojawia się konflikt (antagonizm), spowodowany dużą ilością współzawodnictwa zastępów. Co zrobisz żeby temu zaradzić?
17. Jakiego typu wymagania na stopnie harcerskie są wspólne dla wszystkich harcerzy i powinny być konsekwentnie wymagane, a jakie służą do indywidualizacji oddziaływania i można je dowolnie kształtować w odniesieniu do konkretnego chłopca? Z jakiego typu zadań powinna składać się indywidualna próba na stopień?
18. Co, twoim zdaniem, oznacza postulat porównywalności stopni harcerskich wyrażający się w tym, że np. wywiadowca z Suwałk i wywiadowca z Wrocławia powinni reprezentować podobny poziom wyrobienia harcerskiego i jak można to pogodzić z innym postulatem metodycznym – indywidualizacją oddziaływania poprzez próbę?
19. Harcerstwo zapewnia każdemu chłopcu indywidualny, stale ewaluowany program wszechstronnego rozwoju osobistego. Które narzędzie metodyczne służy temu celowi i jak opisałbyś wynikający z jego stosowania mechanizm motywacyjny do stałego samorozwoju?
20. Dlaczego stopnie harcerskie zdobywa się adekwatnie do wieku? Podaj przedziały wiekowe, w jakich zdobywa się kolejne stopnie i uzasadnij dlaczego tak a nie inaczej zostały one dobrane.
21. W jaki sposób w twojej drużynie chłopcy zdobywają wiedzę i umiejętności wymagane na stopnie młodzika, wywiadowcy i ćwika? Dlaczego stosowany jest ten właśnie sposób, jakie są jego zalety i wady?
22. Otrzymałeś krótką charakterystykę chłopca - zaproponuj właściwy dla niego zestaw zadań do próby indywidualnej na stopień młodzika.
23. Ile czasu powinny trwać poszczególne indywidualne próby na stopnie młodzika, wywiadowcy i ćwika? Dlaczego czas trwania próby powinien być zróżnicowany w zależności od stopnia?
24. Czym według ciebie powinna różnić się forma biegu harcerskiego na stopień młodzika, wywiadowcy i ćwika?
25. Jaki jest cel i sens stosowania systemu sprawności indywidualnych? Dlaczego harcerze zdobywają je indywidualnie, dlaczego sami wybierają, jakie chcą zdobywać i dlaczego zależy nam na tym, aby zdobywali ich jak najwięcej i jak najbardziej różnorodnych?
26. Podaj przykład zadań próby na dowolnie wybraną sprawność: (np. terenoznawcy, informatyka, kronikarza, aktora, piłkarza) jaką wyznaczyłbyś chłopcu w wieku 11 (13, 15) lat, który zgłosiłby chęć ich zdobywania.
27. W jaki sposób w twojej drużynie motywujecie chłopców do zdobywania sprawności? Dlaczego stosujecie takie, a nie inne zachęty?

Związek Harcerstwa Rzeczypospolitej
Mazowiecka Chorągiew Harcerzy

ul. Ursynowska 36/38 lok. 3
02-605 Warszawa

28. Jaką rolę w procesie wychowania harcerskiego pełnią podchody (podchodzenie obozów innych drużyn)?
29. Jakie walory wychowawcze uzyskujemy urządzając gry zespołowe (terenowe, sportowe i inne)?
30. Jakie korzyści wychowawcze osiągamy poddając chłopca próbie bez względu na to, czy jest to próba na stopień, sprawność, czy jakkolwiek inna?
31. Jaka rolę w budowaniu właściwej atmosfery wychowawczej pełnią zwyczaje, obrzędy, symbolika, mundur i musztra?
32. Harcerski etap wychowania to czas przygotowania do życia wypełnionego służbą społeczną. Zuchy nie pełnią jeszcze żadnych służb. Dla wędrowników jest ona jedną z głównych elementów programu. Scharakteryzuj sposoby, dzięki którym na etapie harcerskim możemy chłopca stopniowo przeprowadzać od świadomości charakterystycznej dla zucha ku świadomości charakterystycznej dla wędrownika w tym zakresie.
33. Harcerstwu zarzuca się często, że „chce iść do przodu z głową odwróconą do tyłu”. Jak w rozmowie z postronnym obserwatorem, który twierdzi, że jesteśmy skansenem harcerstwa lub grupą rekonstrukcji historycznej, wyjaśnisz walory wychowawcze płynące z poznawania przez harcerzy historii własnej rodziny, miejscowości, drużyny, harcerstwa i Ojczyzny oraz sens kładzionego w harcerstwie nacisku na kultywowanie tradycji?
34. Zastępowi w Twojej drużynie są już pewnie w wieku wędrowniczym. Jak każdy w tym wieku, potrzebują częstych kontaktów z dziewczętami. Jakie zaplanowałbyś elementy programu pracy drużyny, aby im to umożliwić i jednocześnie nie utracić kontroli nad trudną wychowawczo sytuacją? Na czym polega to trudność i jakie korzyści wychowawcze możesz osiągnąć, jeśli prawidłowo zaplanujesz takie wydarzenia?
35. Zorganizowałeś akcję zarobkową z drużyną, której celem jest pomoc chłopcom w sfinansowaniu wyjazdu na obóz. W jaki sposób podzielisz pieniądze tak, aby było to zgodne z prawem i jednocześnie sprawiedliwe względem harcerzy, którzy w różnym stopniu angażowali się w pracę.
36. Już w pierwszych dniach obozu okazało się, że twoi chłopcy nie mają większego szacunku dla sprzętu drużyny. Jakie doraźne i długofalowe działania programowe możesz podjąć, aby zmienić tę niekorzystną wychowawczo sytuację?
37. Jednym z dobrych zwyczajów obozowych jest organizowanie kolejnych obozów drużyny w innym regionie Polski i uwzględnienie w programie obozu zwiadów przyrodniczych i społecznych oraz rajdów w celu zapoznania chłopców z warunkami życia ludzi na tym terenie, charakterystyczną dla niego przyrodą i krajobrazem. Jakie walory wychowawcze płyną z nasycenia programu harcerskiego krajoznawstwem?
38. Jaki jest wychowawczy sens ćwiczenia chłopców w technikach harcerskich, jeśli niektóre z tych umiejętności (np. sygnalizacja alfabetem Morse'a) mogą im się w ogóle nie przydać w dorosłym życiu?

Związek Harcerstwa Rzeczypospolitej Mazowiecka Chorągiew Harcerzy

ul. Ursynowska 36/38 lok. 3
02-605 Warszawa

39. Na biwaku zauważyłeś, że chłopcy z jednego zastępu znęcają się nad złapaną żabą. Jakie doraźne i długofalowe działania możesz podjąć w celu uwrażliwienia ich na wartość życia w każdej – także w tej – postaci oraz na piękno przyrody?
40. Otrzymałeś wiadomość od jednego z ojców harcerzy, że zastępowy jego syna nie stroni od piwa na imprezach towarzyskich. Jakie kroki podejmiesz w celu uzdrowienia atmosfery harcerskiej w tym zastępie i pomocy zastępowemu w powrocie życia zgodnego z Prawem Harcerskim?
41. Dlaczego instruktor powinien unikać stosowania kar wobec harcerzy?
42. Jakiego rodzaju nagród są najskuteczniejsze wychowawczo, a jakie mogą prowadzić wręcz do demoralizacji?
43. Jakiego warunki formalne musisz spełnić, aby wyjechać z drużyną na biwak w okresie ferii bądź wakacji, a jakie w ciągu roku szkolnego? Wyjaśnij na czym polega różnica.
44. Przedstaw typowy harmonogram przygotowań formalnych, logistycznych, kwatermistrzowskich i programowych do obozu drużyny organizowanego w lipcu. Dlaczego przyjąłeś taką, a nie inną kolejność działań oraz terminy?
45. Jakiego walory wychowawcze można uzyskać organizując samodzielny obóz drużyny? Na czym polega przewaga takiej formy obozu nad formą podobozu w dużym zgrupowaniu.
46. Jaki związek powinny mieć indywidualne próby na stopnie i sprawności poszczególnych harcerzy z planem pracy całej drużyny?
47. Jakimi specyficznymi cechami osobowości (predyspozycjami) powinien charakteryzować się chłopiec, który mógłby zostać przybocznym i kandydatem na instruktora – drużynowego harcerzy? Spróbuj ocenić w jakim stopniu ty sam je posiadasz.

Specjalizacja wędrownicza

1. Wymień przyczyny rozwojowe, dla których prowadzenie zajęć w formie dyskusji na tematy ideowe i religijne staje się możliwe dopiero w wieku wędrowniczym.
2. Wyobraź sobie, że w Twojej drużynie obok chłopców przejawiających żarliwe uczucia religijne, są też chłopcy traktujący życie religijne obojętnie, niechętnie, a nawet chłopcy niewierzący. W jaki sposób będziesz organizował możliwość spełniania praktyk religijnych dla tych pierwszych, aby nie zniechęcać do tego pozostałych?
3. Chłopcy w wieku wędrowniczym pragną i potrzebują częstych kontaktów z dziewczętami, podobnie jak dziewczęta z chłopcami. Z jakich powodów na poziomie wędrowniczym nie organizuje się drużyn koedukacyjnych mimo, że byłoby to jak najbardziej naturalne?
4. Dlaczego większość zadań podejmowanych przez wędrowników (wyprawy, specjalizacja, służba) powinno mieć charakter wyczynu i wyzwania?
5. Jakiego cechy rozwojowe przeciętnego wędrownika sprawiają, że w tym wieku dość łatwo jest go zachęcić do podjęcia służby społecznej?

Związek Harcerstwa Rzeczypospolitej
Mazowiecka Chorągiew Harcerzy

ul. Ursynowska 36/38 lok. 3
02-605 Warszawa

6. Dlaczego o wieku wędrowniczym mówi się, że jest to wiek gwałtownych burz emocjonalnych i zmiennych, często nieokreślonych nastrojów? Jakie widzisz możliwe tego konsekwencje w pracy z wędrownikami?
7. Jedną z silniejszych potrzeb w wieku wędrowniczym jest potrzeba ekspresji, czyli ujawnienia i zmanifestowania własnego „ja” w możliwie szerokim otoczeniu społecznym. Jakie środki programowe zastosujesz w pracy z drużyną, aby chłopcy mogli tę potrzebę realizować? Podaj przykłady kilku możliwych do przeprowadzenia przedsięwzięć służących temu celowi. Jakie walory wychowawcze osiąga się umożliwiając chłopcom realizację tej potrzeby?
8. Wiek wędrowniczy to etap rozwoju człowieka, w którym krystalizuje się jego pogląd na świat. Dotyczy to między innymi poglądów politycznych. Naszym celem jest, aby przyszli obywatele mieli jak najbardziej skryształizowane, wyraziste poglądy polityczne, a jednocześnie harcerstwo nie powinno popierać żadnych partii ani idei politycznych. W jaki sposób będziesz zachęcał swoich wędrowników do krystalizowania własnych poglądów politycznych przy jednoczesnym powstrzymaniu się od narzucania im swoich własnych?
9. W wieku wędrowniczym dochodzi do wykrystalizowania się hierarchii wartości, na podstawie której człowiek dokonuje życiowych wyborów, i tych drobnych codziennych i tych decydujących o całym życiu. Jak rozumiesz określenie „harcerska hierarchia wartości”, w jaki sposób dochodzi do jej ukształtowania w harcerstwie?
10. Pracując z wędrownikami będziesz stale doświadczał sytuacji, w której kolejni chłopcy będą odchodzić z harcerstwa widząc dla siebie lepsze miejsce poza nim albo nie znajdując go już w środowisku, w którym obowiązuje 10 pkt Prawa Harcerskiego. Jak będziesz reagował na przypadki łamania przez chłopców nakazu pełnej abstynencji i odchodzenia z harcerstwa?
11. Czym charakteryzuje się zjawisko paczki przyjacielskiej i w czym jest ona podobna do patrolu wędrowniczego? Wskaż na różnice pomiędzy paczką przyjaciół, a grupą koleżeńską. W jaki sposób w wędrownictwie można wykorzystać zjawisko spontanicznego tworzenia się wśród młodzieży grup koleżeńskich?
12. Co to jest system patrolowo – sekcyjny i w jaki sposób realizuje się w nim cztery filary programu wędrowniczego: rozwój duchowy, pogłębianie zainteresowań, służbę i życie towarzyskie?
13. Porównaj system patrolowo – sekcyjny z zadaniowo – projektowym; wskaż zalety i wady jednego i drugiego.
14. W jakiej formie zamierzasz realizować postulat samorządności programowej wędrowników w drużynie?
15. Załóżmy, że w twojej drużynie część wędrowników chciałaby latem spłynąć tratwą po Dniestrze, a inna część wyjechać na służbę do znajomego misjonarza w Afryce. W jaki sposób rozwiązałybyś tę sytuację?
16. Scharakteryzuj sylwetkę stopnia HO i HR. W jaki sposób zdobywa się te stopnie?

Związek Harcerstwa Rzeczypospolitej Mazowiecka Chorągiew Harcerzy

ul. Ursynowska 36/38 lok. 3
02-605 Warszawa

17. Jak wyjaśnisz zasadę, że stopnie wędrownicze zdobywa się adekwatnie do wieku? Jaka perspektywę czasową zdobywania stopni zaproponowałbyś chłopcu, który nigdy nie był w harcerstwie i zgłosił się do drużyny wędrowniczej w wieku 16 lat?
18. Załóżmy, że ani przy twojej drużynie, ani w szczepie nie funkcjonuje własna kapituła stopnia HO i HR, a więc twoi wędrownicy będą zdobywać stopnie w kapitułach zewnętrznych. Jakie kroki podejmiesz, aby uzyskać wpływ na charakter tych prób, tak aby miały adekwatny do potrzeb, wartościowy wychowawczo program i były realizowane rzetelnie?
19. Jaką metodyczną rolę w wędrownictwie pełni naramiennik wędrowniczy? Kiedy i w jaki sposób się go zdobywa?
20. W jaką fazę rozwoju zainteresowań wchodzi chłopiec w wieku wędrowniczym i w jakiej formie należy wspierać dalszy rozwój jego zainteresowań w harcerstwie?
21. Opowiedz o swoich własnych pasjach, umiejętnościach, które opanowałeś w stopniu profesjonalnym (mistrzowskim) i jak widzisz możliwość zorganizowania sekcji / klubu / grupy specjalnościowej, w której tego rodzaju pasja mogłaby być rozwijana.
22. Do jakiej służby społecznej najchętniej zachęcałbyś swoich wędrowników i w jaki sposób byś to zrobił?
23. Jakie korzyści wychowawcze można osiągnąć przygotowując i wybierając się ze skautami albańskimi na wspólny obóz wędrowny po ich kraju?
24. Podaj przykłady dwóch form, w jakich dzięki Internetowi można realizować wspólne zadania ze skautami z odległych miejsc na świecie. Jakie walory wychowawcze można uzyskać dzięki tego typu współpracy „na odległość”?
25. Wymień warunki formalne, jakie musisz spełnić, aby wyjechać z drużyną na wędrowkę za granicę Polski. Wskaż gdzie ty sam chciałbyś pojechać z drużyną i przedstaw harmonogram przygotowań formalnych, kwatermistrzowskich, logistycznych i programowych do takiej wyprawy.
26. Jaki związek powinien mieć indywidualne próby na stopnie poszczególnych wędrowników z planem pracy całej drużyny?
27. Jakimi specyficznymi cechami osobowości (predyspozycjami) powinien charakteryzować się kandydat na instruktora – drużynowego wędrowników? Spróbuj ocenić w jakim stopniu ty sam je posiadasz.

Podharcistrz

Pytania ogólne

1. Jakie zjawiska społeczne w otaczającej nas rzeczywistości mają lub powinny mieć wpływ na kierunki harcerskiego oddziaływania wychowawczego? Wybierz jedno z takich zjawisk i opisz jak według ciebie harcerstwo (metodyka i program) powinno na nie zareagować.

Związek Harcerstwa Rzeczypospolitej
Mazowiecka Chorągiew Harcerzy

ul. Ursynowska 36/38 lok. 3
02-605 Warszawa

2. Scharakteryzuj przemiany ideowe w polskim harcerstwie począwszy od roku 1911 na przykładzie istotnych zmian w kolejnych redakcjach Prawa i Przyrzeczenia Harcerskiego.
3. Wyjaśnij specyfikę ideową ZHR na tle pozostałych organizacji tworzących ruch harcerski w Polsce (ZHP, FSE „Zawisza”, SH) w świetle ich dokumentów.
4. Czym według Ciebie różnią się terminy: apolityczność, apartyjność i neutralność polityczna. Który z tych terminów najbardziej pasuje do harcerstwa? Dlaczego harcerstwo nie może być kojarzone z jakąkolwiek partią, ruchem czy ideą polityczną?
5. Mówi się, że wychowanie harcerskie ma charakter chrześcijański. Na czym twoim zdaniem oparte jest takie twierdzenie? Czy w związku z tym, wychowaniu harcerskiemu w ZHR mogą być poddani wyłącznie chłopcy deklarujący się jako wierzący i praktykujący chrześcijaństwo?
6. Jak, w kontekście misyjnej roli harcerstwa rozumiesz słowa „w niebie większa będzie radość z jednego grzesznika, który się nawraca, niż z dziewięćdziesięciu sprawiedliwych, którzy nie potrzebują nawrócenia”? Czy formułowany przez ciebie program i atmosfera jaką budujesz w twojej drużynie bardziej odpowiadają chłopcom żarliwie wierzącym i praktykującym, czy tym którzy, przeżywają kryzys wiary lub wręcz są niewierzący? Uzasadnij dlaczego dokonałeś takiego, a nie innego wyboru. Jeśli wybierasz pierwszą możliwość, wyjaśnij jakie kroki podejmujesz aby ci drudzy (znajdujący się w kryzysie wiary) nie „oddalali się” jeszcze bardziej i mieli większą szansę „odnaleźć się”? Jeśli wybierasz drugą możliwość, wyjaśnij jakie kroki podejmujesz aby również ci pierwsi (żarliwie wierzący) czuli się dobrze w drużynie i mieli okazję rozwijać się religijnie.
7. Dlaczego wszystkie zapisy w Prawie Harcerskim, z wyjątkiem drugiej części 10 pkt., mają formę wskazówek (postulatów) moralnych i nakazów etycznych, a nie zakazów?
8. Prawo Harcerskie nakłada na wszystkich harcerzy, wędrowników i instruktorów obowiązek pełnej abstynencji od palenia tytoniu i picia alkoholu. Jakie względy przemawiały za tym 100 lat temu, a jakie przemawiają dziś?
9. Scharakteryzuj sytuacje, w jakich według ciebie powinno się wykluczyć z ZHR instruktora, którego postawa osobista nie współgra z Prawem Harcerskim. Wskaż przykłady podobnych sytuacji, w których można i należy dać takiemu instruktorowi szansę poprawy i udzielić daleko idącej przyjacielskiej pomocy.
10. Scharakteryzuj kolejne etapy rozwoju fizycznego chłopca w okresie od urodzenia do osiągnięcia dojrzałości. Wskaż najistotniejsze zjawiska związane z rozwojem fizycznym zachodzące u przeciętnego chłopca w wieku powyżej 7 lat i wyjaśnij jak metodyka i program poszczególnych gałęzi wiekowych harcerstwa zostały do tych zjawisk dostosowane?
11. Scharakteryzuj kolejne etapy dojrzewania seksualnego chłopca. Wskaż najistotniejsze zjawiska tym związane zachodzące u przeciętnego chłopca

Związek Harcerstwa Rzeczypospolitej
Mazowiecka Chorągiew Harcerzy

ul. Ursynowska 36/38 lok. 3
02-605 Warszawa

- w wieku powyżej 7 lat i wyjaśnij jak metodyka i program poszczególnych gałęzi wiekowych harcerstwa zostały do tych zjawisk dostosowane?
12. Scharakteryzuj kolejne etapy dojrzewania emocjonalnego chłopca. Wskaż najistotniejsze zjawiska tym związane zachodzące u przeciętnego chłopca w wieku powyżej 7 lat i wyjaśnij jak metodyka i program poszczególnych gałęzi wiekowych harcerstwa zostały do tych zjawisk dostosowane?
  13. Scharakteryzuj kolejne etapy dojrzewania społecznego chłopca. Wskaż najistotniejsze zjawiska tym związane zachodzące u przeciętnego chłopca w wieku powyżej 7 lat i wyjaśnij jak metodyka i program poszczególnych gałęzi wiekowych harcerstwa zostały do tych zjawisk dostosowane?
  14. Scharakteryzuj kolejne etapy rozwoju woli u chłopca. Wskaż najistotniejsze zjawiska tym związane zachodzące u przeciętnego chłopca w wieku powyżej 7 lat i wyjaśnij jak metodyka i program poszczególnych gałęzi wiekowych harcerstwa zostały do tych zjawisk dostosowane?
  15. Scharakteryzuj kolejne etapy rozwoju umysłowego chłopca. Wskaż najistotniejsze zjawiska tym związane zachodzące u przeciętnego chłopca w wieku powyżej 7 lat i wyjaśnij jak metodyka i program poszczególnych gałęzi wiekowych harcerstwa zostały do tych zjawisk dostosowane?
  16. Co według Ciebie oznacza termin „rozwój duchowy” i w jaki sposób harcerstwo sprzyja rozwojowi duchowemu swoich członków? Czym różni się rozwój duchowy od rozwoju religijnego.
  17. Czym różnią się pojęcia „metoda harcerska” i „metodyka harcerska”?
  18. Wymień podstawowe (kardynalne) zasady metody harcerskiej i wyjaśnij jak rozumiesz stwierdzenie, że są one wspólnym mianownikiem (obowiązują) we wszystkich gałęziach wiekowych harcerstwa, a także w harcerstwie męskim i żeńskim.
  19. Na czym polega zasada oddziaływania pozytywnego i jakie są jej konsekwencje w praktyce wychowania harcerskiego?
  20. Na czym polega zasada oddziaływania od wewnątrz (dobrowolność i świadomość celu) i jakie są jej konsekwencje w praktyce wychowania harcerskiego?
  21. Na czym polega zasada oddziaływania wzajemnego (w relacjach poziomych i pionowych) i jakie są jej konsekwencje w praktyce wychowania harcerskiego?
  22. Czy twoim zdaniem, istnieje, a jeśli tak, to jaka powinna być optymalna różnica wieku między drużynowym, a jego podopiecznymi w drużynie zuchowej, harcerskiej i wędrowniczej? Uzasadnij dlaczego tak uważasz.
  23. Na czym polega zasada oddziaływania naturalnego i jakie są jej konsekwencje w praktyce wychowania harcerskiego?
  24. Na czym polega zasada oddziaływania pośredniego i jakie są jej konsekwencje w praktyce wychowania harcerskiego? Podaj przykłady kilku typowych dla harcerstwa środków oddziaływania i wyjaśnij na jakie sfery osobowości chłopca one oddziałują.

Związek Harcerstwa Rzeczypospolitej
Mazowiecka Chorągiew Harcerzy

ul. Ursynowska 36/38 lok. 3
02-605 Warszawa

25. Czym różni się wychowanie od manipulacji? Czy manipulacja może być elementem wychowania (narzędziem wychowawczym), jeśli tak – w jakich sytuacjach, jeśli nie – dlaczego?
26. Jakimi cechami powinien charakteryzować się każdy program harcerski, aby można go było realizować przy pomocy metody harcerskiej i osiągać dzięki jego realizacji założone efekty wychowawcze?
27. Dlaczego, mimo, że wszystkie gałęzie wiekowe harcerstwa mają identyczny wzorzec ideowy, nie istnieje wspólne prawo i przyrzeczenie dla zuchów, harcerzy i wędrowników? Czym się różnią te redakcje i z czego te różnice wynikają?
28. Wyjaśnij na gruncie zjawisk psychologicznych dlaczego wzorzec osobowy w postaci przykładu osobistego drużynowego ma podstawowe znaczenie w procesie wychowania zuchów i harcerzy oraz samowychowania wędrowników. Jakim według Ciebie kryterium powinna odpowiadać postawa instruktora, aby mogła stanowić wartościowy wzór dla jego otoczenia?
29. Jakie walory wychowawcze wnosi „praca z bohaterem drużyny” i czym się ta forma wzorca osobowego różni od przykładu osobistego instruktora? W jaki sposób postać bohatera wykorzystywana jest w oddziaływaniu wychowawczym w drużynie, którą prowadzisz?
30. Jakie narzędzia metodyczne pomagają Ci w indywidualizacji oddziaływania na chłopców i jakie zawarte w nich rozwiązania (mechanizmy) decydują o tym, że każdy, kto należy do harcerstwa, posiada swój własny indywidualny i stale ewaluowany program rozwoju osobistego?
31. Jak rozumiesz stwierdzenie Orła - Roberta Chalimoniuka, że „wychowanie harcerskie podobne jest do wchodzenia na drabinę, w której odległość pomiędzy kolejnymi szczeblami jest coraz większa”? Jak drużynowy powinien posługiwać się stopniowaniem wymagań (trudności), aby każdy kolejny etap rozwoju harcerskiego motywował, a nie zniechęcał chłopców do pracy nad sobą?
32. Wyjaśnij dlaczego rozwój harcerski podzielony jest na etapy (stopnie) i scharakteryzuj te etapy (idee i sylwetki gwiazdek i stopni).
33. Dlaczego w gromadzie zuchowej stosujemy głównie rywalizację indywidualną, w drużynie harcerskiej - współzawodnictwo zespołowe, a w drużynie wędrowniczej – współdziałanie? Jakie są walory i niebezpieczeństwa stosowania rywalizacji oraz współzawodnictwa i jak można zredukować te niebezpieczeństwa? Jakie walory dla wychowania społecznego kryje w sobie współdziałanie (zarówno „ukryte” we współzawodnictwie, jak i stosowane w „czystej postaci”)?
34. Jaki znany z psychologii rozwojowej typ grupy rówieśniczej odzwierciedla szóstka zuchowa, zastęp harcerski i patrol wędrowniczy? Na czym polegają różnice w charakterze tego typu grup tworzonych spontanicznie przez dzieci i młodzież niezrzeszoną w harcerstwie i jakie ma to odzwierciedlenie w pracy z szóstkami, zastępami i patrolami? W jaki sposób funkcjonowanie chłopca w nieformalnej grupie rówieśniczej wpływa na jego rozwój społeczny?

Związek Harcerstwa Rzeczypospolitej
Mazowiecka Chorągiew Harcerzy

ul. Ursynowska 36/38 lok. 3
02-605 Warszawa

35. Młodzież z wiekiem coraz chętniej włącza się w działalność różnego typu grup formalnych; organizacji, samorządów, stowarzyszeń, itp. Czy, a jeśli tak, to w jaki sposób, zjawisko to można wykorzystać w pracy wychowawczej z wędrownikami? Uzasadnij na gruncie psychologii rozwojowej z czego bierze się skłonność wędrowników do angażowania się w działalność różnego rodzaju grup formalnych. Jakie walory wychowawcze może przynieść chłopcu funkcjonowanie w społeczności zorganizowanej na zasadach formalnych?
36. Czy harcerstwo może lub powinno zastępować organizacje profesjonalne (klub karate, chór, sekcje ASG)? Dlaczego?
37. Jednym z najistotniejszych warunków skuteczności wychowania harcerskiego jest właściwa atmosfera wychowawcza – „duch harcerski” panujący w drużynie. Jakie funkcje w budowaniu tej atmosfery pełnią zwyczaje, obrzędy, symbolika, mundur, musztra, śpiewane piosenki, ewentualnie inne znane ci narzędzia?
38. W praktyce harcerskiej często stosowane są kary i nagrody. Jak rozumiesz stwierdzenie, że „kary i nagrody w ogóle nie są elementem metody harcerskiej i najlepiej byłoby całkowicie zrezygnować z ich stosowania”? W sprzeczności z jakimi zasadami kardynalnymi metody pozostaje stosowanie kar i nagród?
39. Wszyscy zdajemy sobie sprawę z tego, że postulat zawarty w stwierdzeniu, że „kary i nagrody w ogóle nie są elementem metody harcerskiej i najlepiej byłoby całkowicie zrezygnować z ich stosowania” mogą zrealizować w praktyce tylko genialni wychowawcy. Większość instruktorów chętnie stosuje kary i nagrody. Jakimi cechami powinny charakteryzować się kary i nagrody stosowane w harcerstwie, aby ich oddziaływanie przynosiło pożądane efekty wychowawcze?
40. Jakiego typu walory wychowawcze niesie ze sobą nasycenie programu kontaktem z przyrodą - zajęciami na świeżym powietrzu, puszczalstwem i służbą ekologiczną? Jakie umiejętności wchodzi w skład technik harcerskich, czym się one różnią od popularnego obecnie „survivalu”? Jakiego typu korzyści wychowawcze uzyskujemy zachęcając chłopców do ćwiczenia się w tych technikach?
41. Rozwiń stare hasło, przywoływane m.in. w ruchu sokolim, „ W zdrowym ciele – zdrowy duch”. Opisz związek dobrego samopoczucia fizycznego oraz sprawności zmysłów z rozwojem psychiki chłopca. W jaki sposób harcerstwo wspomaga rozwój chłopca nasycając swój program zajęciami ruchowymi, grami, wycieczkami i sportem?
42. Jaki sens wychowawczy ma naoczne poznawanie przez chłopców krajobrazu, przyrody i warunków życia ludzi w Polsce? Opisz charakterystyczne formy uprawiania krajoznawstwa w gromadzie zuchowej, w drużynie harcerskiej i w wędrownictwie.
43. Jakie korzyści wychowawcze można uzyskać zachęcając chłopca do poznania historii i kultywowania tradycji własnej rodziny, społeczności lokalnej, drużyny, harcerstwa i Polski? W jakich formach zachęcamy chłopców do kultywowania

Związek Harcerstwa Rzeczypospolitej
Mazowiecka Chorągiew Harcerzy

ul. Ursynowska 36/38 lok. 3
02-605 Warszawa

- tradycji rodzinnych, harcerskich i narodowych w gromadzie zuchowej, w drużynie harcerskiej i w wędrownictwie?
44. Co rozumiesz pod stwierdzeniem, że „kultura jest drugą naturą człowieka” i dlaczego zachowania i wybory życiowe człowieka „kulturalnego” są bardziej uwarunkowane wartościami społecznymi niż czystym instynktem? Jaki związek mają zainteresowania chłopca z możliwością jego aktywnego i twórczego uczestnictwa w kulturze? W jakim celu i w jaki sposób harcerstwo stara się wpływać na rozwój zainteresowań zuchów, harcerzy i wędrowników?
45. Jakie znaczenie dla przyszłego dorosłego życia chłopca może mieć nawyk i umiejętność zarabiania pieniędzy oraz w jaki sposób można ten nawyk kształtować u zuchów, harcerzy i wędrowników? W jaki sposób praca przy pomnażaniu i konserwacji wspólnego sprzętu drużyny może wpływać na kształtowanie u chłopca odpowiedzialności za szeroko pojęte „dobro wspólne”. W jaki sposób można motywować chłopców do dbałości o wspólne dobra drużyny i zastępu?
46. Jak rozumiesz wezwanie twórcy skautingu „Szukajcie przyjaciół!”? W jaki sposób kontakty z młodzieżą z innych narodów, kultur i religii sprzyjają przezwyciężaniu uprzedzeń i stereotypów, a także postaw tolerancji? Opisz najważniejsze formy dla rozwijania braterstwa skautowego w gromadzie zuchowej, w drużynie harcerskiej i w wędrownictwie.
47. Jak rozumiesz stwierdzenie, że „służba jest zarazem celem i środkiem oddziaływania”? W jakich formach odbywa się stopniowe wdrażanie chłopców do postawy życiowej nacechowanej potrzebą dawania siebie innym w gromadzie zuchowej, w drużynie harcerskiej i w wędrownictwie?
48. Porównaj system szóstkowy, system zastępowy oraz system patrolowo-sekcyjny. Wskaż podobieństwa i różnice. Wyjaśnij na gruncie wiadomości z psychologii rozwojowej z czego wynikają wskazane podobieństwa i różnice.
49. Porównaj sposób zdobywania gwiazdek zuchowych, stopni harcerskich oraz stopni wędrowniczych. Wyjaśnij na gruncie wiadomości z psychologii rozwojowej z czego wynikają wskazane podobieństwa i różnice.
50. Porównaj sposób zdobywania sprawności zuchowych i sprawności harcerskich. Gdyby istniały wędrownicze odznaki specjalizacji - w jaki sposób powinno się je zdobywać.
51. Wyjaśnij na gruncie wiadomości z psychologii rozwojowej z czego wynikają wskazane podobieństwa i różnice oraz jakie cele w zakresie rozwijania zainteresowań stawiamy przed chłopcami na każdej z trzech gałęzi wiekowych harcerstwa.
52. Dlaczego najważniejszą formą obozownictwa są w gromadzie zuchowej kolonie, w drużynie harcerskiej obozy stałe pod namiotami, a w drużynie wędrowniczej obozy wędrowne?
53. Czym powinna różnić się gawęda wygłaszana do zuchów od gawędy wygłaszanej do harcerzy? Podaj kilka cech charakterystycznych każdej z nich oraz przykłady

Związek Harcerstwa Rzeczypospolitej
Mazowiecka Chorągiew Harcerzy

ul. Ursynowska 36/38 lok. 3
02-605 Warszawa

kilku błędów najczęściej popełnianych przez drużynowych wygłaszających gawędy.

54. W oparciu o swoją wiedzę z zakresu regulaminu obozów i biwaków ZHR, rozporządzenia ministra oświaty w sprawie wypoczynku oraz instrukcji sanitarnej GIS dla małych obozów organizowanych poza miejscami posiadającymi stałą infrastrukturę, zaplanuj harmonogram przygotowań formalnych, kwatermistrzowskich i programowych do zgrupowania 4-ech obozów drużyn.
55. Jakie obowiązki dotyczące bezpieczeństwa nakładają na kadrę obozu regulaminy ZHR oraz przepisy prawa państwowego odnoszące się do pracy wychowawczej z młodzieżą? Odpowiedz na pytanie rodzica o to, dlaczego jego syn w wieku 12 lat miałby należeć do drużyny ZHR, a nie do drużyny innej organizacji harcerskiej, bądź do organizacji, która nie stosuje metody harcerskiej. Jakimi środkami komunikacji z rodzicami (bezpośrednimi i pośrednimi) zamierzasz przekonać ich, że dokonali słusznego wyboru pozwalając synowi należeć do twojej drużyny?
56. Wyobraź sobie, że mama jednego z twoich zastępowych lub przybocznych zgłasza ci następujący problem. W ich domu, od zawsze do rodzinnych obiadów, podawane jest wino i ona nie widzi w tym nic złego. Od jakiegoś czasu ich syn przejęty ideałami harcerskimi i jednocześnie przeżywający okres buntu wykorzystuje ten fakt do deprecjonowania roli i autorytetu rodziców. Syn twierdzi wręcz, że jest w domu demoralizowany i w związku z tym kwestionuje prawo rodziców do wychowywania go, co powoduje liczne konflikty, także w wielu innych kwestiach. Kobieta, z którą rozmawiasz żąda od ciebie wyjaśnienia, dlaczego harcerstwo przez swoje, jak twierdzi, nieżyłowe zasady dotyczące alkoholu, sprzyja eskalacji konfliktów syna z rodzicami i pyta co ty możesz zrobić aby normy postępowania wpajane jego synowi w harcerstwie nie stały w sprzeczności z przyjętym w ich rodzinie stylem życia? Co odpowiedziałabyś tej kobiecie?
57. Wyobraź sobie, że idziesz na rozmowę z dyrektorem szkoły, o którym wiesz, że jest niechętny wpuszczaniu młodzieży na teren szkoły, po zajęciach. Chcesz go przekonać do stworzenia dobrych warunków dla pracy harcerskiej. Jakich argumentów użyjesz?
58. Wyobraź sobie, że w parafii, na terenie której działa twoja drużyna, pojawił się nowy proboszcz bardzo chętny do współpracy z harcerstwem. Jako drużynowy zostałeś przez niego zaproszony na rozmowę. Proboszcz ofiarowuje ci harcówkę, magazyn i wiele innych ułatwień, pod warunkiem, że przyjmiesz do drużyny wszystkich 20-tu ministrantów i dostosujesz program działania drużyny do potrzeb ich rozwoju religijnego. Jak zareagowałbyś na taką propozycję i dlaczego?
59. Które struktury i instytucje władzy lokalnej (gmina, powiat) powinny być zainteresowane działalnością harcerstwa? Na jakich polach i w jakiej formie można podejmować współpracę z nimi?

Związek Harcerstwa Rzeczypospolitej
Mazowiecka Chorągiew Harcerzy

ul. Ursynowska 36/38 lok. 3
02-605 Warszawa

60. Jakiej konkretnej pomocy może się spodziewać drużynowy od poszczególnych struktur i szczebli organizacyjnych ZHR? W twojej ocenie, które funkcje pomocowe organizacja spełnia należycie, a w których niedomaga oraz jak można ją usprawnić? Jakie są obowiązki drużynowego względem organizacji? Wskaż te, które twoim zdaniem przeszkadzają ci w pracy i uzasadnij swój wybór.
61. Wymień znane ci funkcje i zadania hufca. W jakim stopniu twój hufiec pomaga ci w służbie instruktorskiej? Która wizja hufca jest ci bliższa: „samopomocowej spółdzielni” drużynowych czy lokalnej komendy harcerskiej? Uzasadnij swoje zdanie.
62. Jakie formy pracy, której celem jest podnoszenie kwalifikacji instruktorskich twoich następców, stosujesz w swojej drużynie w pracy z kadrą przybocznych?
63. Która z wymienionych funkcji: adwokat, mistrz czy sędzia, są według ciebie najbliższe funkcji opiekuna próby instruktorskiej? Jakie obowiązki spoczywają na opiekunie próby?
64. Opisz system obowiązkowego kształcenia instruktorów funkcjonujący w Mazowieckiej Chorągwi Harcerzy. Jakie widzisz zalety i wady tego systemu? Jakimi cechami powinny charakteryzować się zajęcia szkoleniowe organizowane na kursach instruktorskich?
65. Przedstaw i uzasadnij ramowy projekt programu próby przewodnikowskiej dla swojego nowego przybocznego i potencjalnego następcy. Jak ty sam, jako opiekun tej próby, mógłbyś pomóc mu w rzetelnej jej realizacji?
66. Jaką rolę, twoim zdaniem, pełni komisja instruktorska w procesie kształcenia drużynowych? Uzasadnij swoje stanowisko.
67. Dlaczego opiekunem próby na stopień instruktorski może być instruktor posiadający ten sam stopień, który zdobywa jego podopieczny jedynie pod warunkiem otwarcia przez opiekuna próby na wyższy stopień?
68. Jakie twoim zdaniem przesłanki decydują o tym, że próba na stopień przewodnika powinna być realizowana na funkcji przybocznego jeszcze przed osiągnięciem pełnoletniości przez kandydata, a próba na stopień podharcymistrza powinna być otwierana zaraz po objęciu funkcji drużynowego i realizowana w trakcie jej pełnienia. Wymień zalety lub wady takiego rozwiązania jeśli je widzisz.